

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: ВИКЛИКИ та МОЖЛИВОСТІ

Михайло Гончар, Оксана Іщук

2026

Резюме

Україна має вагомий, як для європейської країни, потенціал критичної мінеральної сировини (КМС). Найбільш практично значущими для міжнародних ланцюгів постачання є титанова сировина, природний графіт, марганець, уран, цирконій і гафній; літій, берилій, германій, тантал та рідкісноземельні метали мають високий стратегічний інтерес, але потребують додаткової геологічної, технологічної та інвестиційної верифікації. Ключова перевага України полягає не лише в наявності ресурсної бази, а й у можливості стати частиною західної політики зі зменшення стратегічних залежностей у ланцюгах постачання критичної сировини для ЄС, США, країн-членів НАТО та окремих партнерів поза межами Альянсу.

Глобальний контекст сприятливий для такого позиціонування України. Європейський парламент та Рада ЄС ухвалили Регламент ЄС 2024/1252, відомий як Critical Raw Materials Act (CRMA), який встановлює орієнтири до 2030 року щодо видобутку, переробки, рециклінгу та диверсифікації постачання стратегічної сировини: забезпечити щонайменше 10% річного споживання стратегічної сировини за рахунок видобутку в ЄС, 40% – за рахунок переробки в ЄС, 25% – за рахунок рециклінгу, а також обмежити залежність від однієї третьої країни до не більш як 65% за кожною стратегічною сировиною на відповідному етапі ланцюга постачання¹. Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) у 2025 році зафіксувало зростання концентрації переробки критичних мінералів: Китай є провідним переробником 19 із 20 важливих стратегічних мінералів із середньою часткою близько 70%², що робить альтернативні Китаю джерела постачання політичним і безпековим пріоритетом для багатьох країн.

Для України вікно можливостей відкрите, але не гарантоване. У 2025 році Кабінет Міністрів затвердив національні переліки 11 корисних копалин стратегічного значення та 28 критичного значення, а у червні 2026 року схвалив довгострокову Стратегію розвитку промисловості на основі критичних корисних копалин до 2056 року з фокусом на виробництві з високою доданою вартістю^{3,4}. Це формує політичну рамку, але не замінює потреби у підтвердженні запасів за міжнародними стандартами, безпековому страхуванні, інвестиціях, переробці та регуляторній передбачуваності.

Критичні мінерали можуть стати для України не лише економічним активом відбудови, а й інструментом стратегічної суб'єктності. Для цього Україна має просувати не образ «сировинної комори Європи», а пропозицію партнерства у повному ланцюгу доданої вартості: геологічна розвідка – видобуток – збагачення – переробка – виробництво компонентів для оборонної, енергетичної, акумуляторної та високотехнологічної промисловості.

1. Оцінка ситуації

1.1. Глобальна перебудова ланцюгів постачання

Критичні мінерали стали елементом промислової політики, торговельної безпеки й геополітичної конкуренції. Якщо енергетична безпека XX століття визначала залежність від постачальників енергоносіїв, то безпека технологічної економіки XXI століття дедалі більше залежить від доступу до матеріалів для акумуляторів, електромереж, напівпровідників, постійних магнітів, оборонних систем, авіакосмічної техніки та ядерної енергетики. Європейська комісія визначає критичні сировинні матеріали як такі, що мають високу економічну важливість і високий ризик порушення ланцюгів постачання. У 2023 році список ЄС охоплював 34 позиції, включно з літєм, природним графітом, титаном, марганцем, рідкісноземельними металами (РЗМ), скандієм, галієм, танталом, ніобієм, вольфрамом, ванадієм, міддю та нікелем⁵.

Сировинна політика в Україні вже не може розглядатися як вузька гірничовидобувна тема. Вона має бути інтегрована у зовнішню політику, промислову стратегію, оборонне виробництво, експортний контроль, санкційну політику щодо Росії, політику відбудови та євроінтеграційний процес. Особливо важливо, що ЄС розглядає критичну сировину не лише як питання імпорту, а й як питання контролю над ланцюгами доданої вартості: від видобутку до переробки, рециклінгу і виробництва компонентів.

1.2. Американсько-китайське протистояння і роль Китаю

Головна структурна вразливість світового ринку критичної сировини полягає не лише в локалізації покладів сировини, а й у тому, де її переробляють. Китай за останні десятиліття вибудував домінування у переробці РЗМ, графіту, кобальту, частини літєвого, марганцевого й інших сегментів. За оцінкою MEA, частка трьох провідних країн у переробці ключових енергетичних мінералів зросла з приблизно 82% у 2020 році до 86% у 2024 році, а значна частина приросту припала на одного домінуючого постачальника: Індонезію по нікелю та Китай по кобальту, графіту та РЗМ⁶.

Після 2023 року ризики концентрації стали не теоретичними, а практичними. Китай запроваджував або розширював експортні обмеження щодо матеріалів і технологій, важливих для напівпровідників, оборонної промисловості та зелених технологій. MEA зазначає, що обмеження поширюються не лише на сировину чи чисті матеріали, а й на технології переробки, зокрема літію та РЗМ⁷. У цьому контексті США, ЄС, Японія, Південна Корея, Велика Британія, Канада та Австралія шукають не просто альтернативні родовища, а політично надійні, екологічно прийнятні й технологічно інтегровані ланцюги.

Україна може вписатися в цю логіку як країна-партнер, що одночасно має ресурсну базу, географічну близькість до ЄС, статус кандидата на вступ до ЄС, досвід промислового виробництва та безпекову співпрацю в межах західних форматів. Проте таке позиціонування буде переконливим лише тоді, коли воно супроводжуватиметься технічною доказовістю: сучасними геологічними даними, незалежним аудитом запасів, зрозумілими правилами доступу до надр, захистом інвесторів, ESG-стандартами⁸ і планом переробки всередині країни або у спільних із партнерами ланцюгах.

1.3. Українська ресурсна база: сильні сторони і межі потенціалу

Україна належить до країн із диверсифікованою мінеральною базою, але її потенціал нерівномірний за рівнем підтвердженості й готовності до комерційної розробки. У липні 2025 року уряд затвердив перелік стратегічних корисних копалин, до якого увійшли алюмінієві, берилієві, мідні, нікелеві, ніобієві, стронцієві, танталові, титанові, уранові, цирконієві руди та флюорит. Перелік критичних копалин є ширшим і охоплює, зокрема, ванадієві, вольфрамові, галієві, гафнієві, індієві, рідкісноземельні, літієві, скандієві, сурм'яні, телурові, цезієві, цинкові руди та калійну сіль⁹.

Найбільш зрілими з погляду фактичної промислової бази є титанова сировина, марганець, природний графіт, уран, залізорудна та частково цирконієва сировина. Геологічна служба США (*United States Geological Survey – USGS*) має оглядову сторінку по Україні за 2024 рік, де наша країна зазначена як 6-й виробник рутилу, 9-й виробник ільменіту та залізної руди, а також значний виробник природного графіту й вапна¹⁰. Україна має не лише потенційні родовища, а й історичну промислову компетенцію. Водночас війна суттєво зменшила виробництво окремих сировинних позицій і погіршила логістику.

Літій та РЗМ мають високий політичний резонанс, але саме щодо них потрібна особлива стриманість. Україна не має чинного промислового видобутку літієвмісної сировини. Відомі родовища та ділянки потребують додаткової розвідки, інвестицій, техніко-економічної оцінки та перевірки здатності давати матеріал, придатний для батарейних ланцюгів. USGS зазначає, що станом на 2023 рік Україна ніколи не видобувала РЗМ, хоча окремі об'єкти, зокрема Ястребецьке циркон-рідкісноземельно-флюоритове родовище, мають ресурсний інтерес¹¹.
Отже, комунікація має чітко відділяти підтверджену промислову базу від геологічного потенціалу.

1.4. КМС та РЗМ в Євросоюзі

У контексті євроінтеграційної політики України, щоб визначити ринкову нішу КМС та РЗМ, важливо поглянути на ЄС з позиції наявності чи браку тих або інших ресурсів на території країн-членів. ЄС не стільки повністю позбавлений покладів КМС, скільки має суттєвий дефіцит власних запасів або потужностей із видобутку й переробки. Саме ці дефіцити стали причиною ухвалення у 2024 році згаданого CRMA.

Якщо брати до уваги обсяги підтверджених запасів, різноманітність КМС та стратегічне значення для «зеленого» переходу, то найбільший потенціал в ЄС має низка країн, зазначених у табл. 1.

Табл. 1. Потенціал КМС Європейського Союзу

Країна	Основні критичні матеріали	Значення
Швеція	РЗМ, природний графіт, флюорит	Найбільший потенціал РЗМ в ЄС (родовище Пер-Гейєр поблизу Кіруни)
Фінляндія	Нікель, кобальт, літій, графіт, платинові метали	Найдиверсифікованіша мінеральна база ЄС
Португалія	Літій	Одні з найбільших запасів літію в Європі

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: виклики та можливості

Країна	Основні критичні матеріали	Значення
Іспанія	Вольфрам, літій, флюорит, стронцій	Велика ресурсна база
Греція	Боксити (галій), нікель, магnezит	Важлива для виробництва галію
Франція	Літій, сурма, вольфрам	Нові великі проєкти літію
Чехія	Літій	Родовище Ціновець (Cinovec) є одним із найбільших у ЄС
Польща	Коксівне вугілля, мідь, срібло	Провідний виробник коксівного вугілля
Австрія	Природний графіт, вольфрам	Найбільший виробник природного графіту в ЄС
Румунія	Магній, природний графіт, мідь, РЗМ	Значний невивчений потенціал РЗМ

Джерело: на основі матеріалів Європейської комісії¹²

На основі узагальнення даних можна дійти висновку, що основні поклади КМС в ЄС зосереджені в країнах Скандинавії (Швеція та Фінляндія) і Піренейського півострова (Іспанія та Португалія). Для низки позицій зі списку КМС у Європі є родовища, однак вони не покривають прогнозованого попиту. **Навіть за реалізації всіх запланованих проєктів ЄС не стане самодостатнім за цими матеріалами, хоча залежність від імпорту може суттєво зменшитися.**

Слід звернути увагу на особливості за такими позиціями КМС, як титан та уран, які є надзвичайно важливими для сучасного і майбутнього промисловості та енергетики. ЄС не має критичного дефіциту титанової руди (великі запаси в країнах Скандинавії), але наявний серйозний дефіцит потужностей з виробництва титанового прокату та виробів із нього. Саме це й є головною стратегічною проблемою. ЄС є чистим імпортером металічного титану. Хоча основними постачальниками його є Японія, США, Велика Британія та Китай, тим не менше вагомі обсяги титанового прокату та титанової губки до 2022 року надходили до ЄС з Росії¹³. Зараз вони скоротились, проте зросли обсяги імпорту з Казахстану, який перебуває в зоні російських та китайських впливів.

Уран формально не фігурує в європейському переліку КМС і не включений до переліку Strategic Raw Materials. Причина полягає в тому, що для нього вже існує окремий статус у межах Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратом). На відміну від титану, проблема ЄС полягає не у повній відсутності уранових покладів, а в тому, що власні запаси та видобуток є недостатніми для забезпечення потреб європейської атомної енергетики. Ядерна енергетика виробляє **~24% електроенергії ЄС**, тому безпека постачання урану має стратегічне значення. За оцінкою Об'єднаного дослідницького центру (JRC) Європейської комісії, близько 95% потреб ЄС у природному урані покривається імпортом¹⁴.

За даними Euratom Supply Agency, у 2025 році найбільші обсяги постачання природного урану до ЄС надходили з Канади (~37%), Казахстану (~20%), Росії (~16%), Узбекистану (~10%) та Австралії (~9%)¹⁵. Однак при цьому слід мати на увазі, що видобуток уранової сировини в Центральній Азії здійснюється переважно через спільні підприємства з російським монополістом «Росатом», що означає наявність відповідних ризиків політичних впливів РФ, а також Китаю, які значно посилюються в останні роки.

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: виклики та можливості

Реальні стратегічні потреби ЄС включають титан і уран, які слід розглядати як матеріали першого рівня стратегічної важливості. Титан важливий через його незамінність для аерокосмічної, оборонної та високотехнологічної промисловості, хоча критичним є насамперед виробництво металу, а не видобуток руди. Уран важливий через вагому і перспективну роль атомної енергетики в енергобалансі ЄС і те, що його постачання регулюється окремою системою Евратому, а не механізмом CRMA. Саме тому в аналітичних документах ЄС, присвячених стратегічній автономії та безпеці ланцюгів постачання, титан і уран регулярно розглядаються поряд із КМС, хоча формально належать до інших категорій регулювання.

1.5. Стан сектору: війна, доступ до родовищ та інвестиційна рамка

Війна є головним обмежувачем короткострокової реалізації потенціалу. Частина родовищ розташована на окупованих або прифронтових територіях, частина інфраструктури пошкоджена, а ризики мінування, атак на енергетику й транспорт підвищують вартість капіталу.

USGS із посиланням на українські джерела зазначала, що серед важливих родовищ на територіях, які Україна не контролювала, були поклади золота, залізної руди, літію, марганцю, солі та урану¹⁶. Це означає, що будь-яка стратегія має будуватися за принципом поетапності: спочатку – інвентаризація, аудит і проекти на контрольованій території. Паралельно – міжнародна фіксація збитків, прав надрокористування і майбутнього доступу до деокупованих ресурсів.

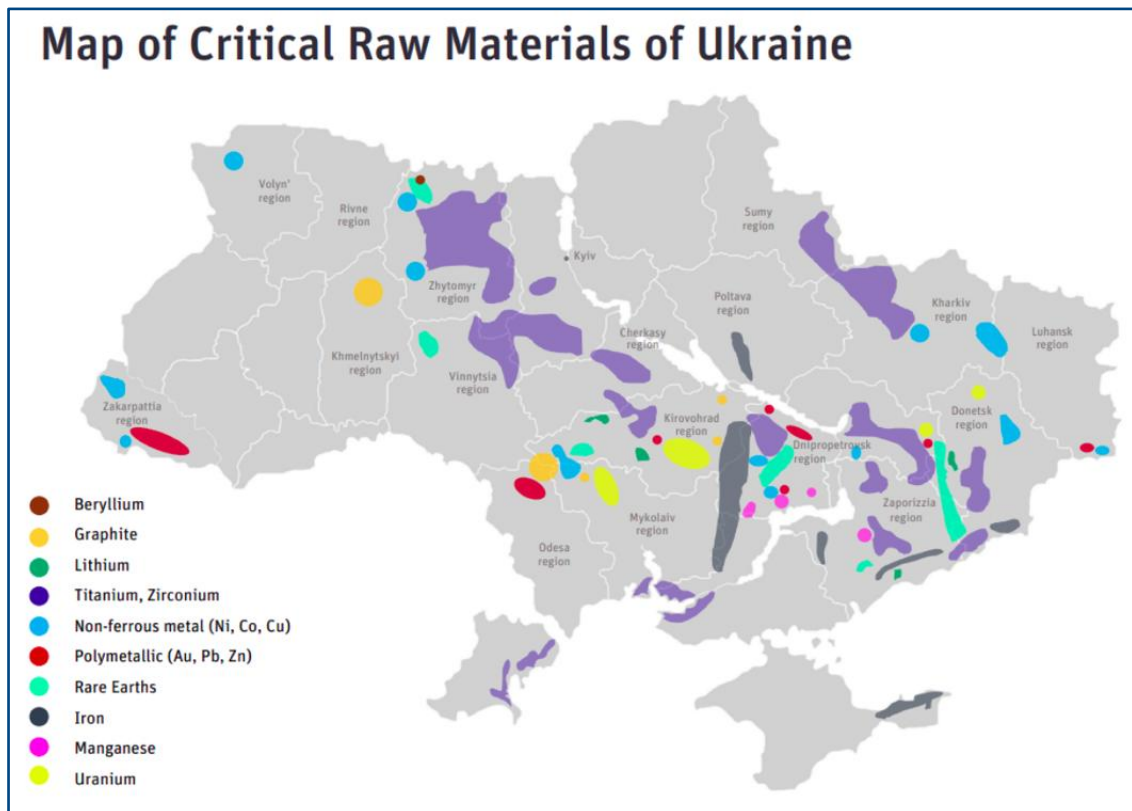

Рис. 1. Критичні корисні копалини України¹⁷

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: виклики та можливості

Позитивним зрушенням є поява міжнародної інвестиційної рамки. У 2021 році ЄС і Україна запустили стратегічне партнерство щодо сировини та батарей, яке прямо передбачає інтеграцію критичних сировинних і батарейних ланцюгів, наближення регуляторних рамок та співпрацю через Європейський альянс сировини (European Raw Materials Alliance) і Європейський батарейний альянс (European Battery Alliance)¹⁸. Станом на 2026 рік стратегічне партнерство Україна – ЄС щодо сировини та батарей має низку практичних напрацювань: ухвалено кілька дорожніх карт співпраці¹⁹, триває цифровізація геологічних даних і формування захищеного сховища інформації для інвесторів, а Балахівський графітовий проєкт був відібраний ЄС як стратегічний проєкт у межах CRMA. Водночас партнерство поки що не трансформувалося у масштабні промислові ланцюги доданої вартості. **Ключовим завданням наступного етапу є переведення дорожніх карт, геологічних даних і окремих проєктів у формат інвестиційно підготовлених активів із підтвердженими запасами, моделлю переробки, ESG-оцінкою та довгостроковими домовленостями з майбутніми покупцями продукції.**

У 2025 році США й Україна підписали угоду про створення Американо-українського інвестиційного фонду відбудови (URIF)²⁰. Станом на липень 2026 року вже є не лише загальна рамка фонду, а й перша, хоча й несировинна, інвестиція URIF у стартап Sine Engineering (спеціалізується на технологіях подвійного призначення та технологічних рішеннях для безпілотних літальних апаратів), є портфель з майже 300 потенційних проєктів, а також окремі конкретні мінеральні кейси, зокрема проєкт розробки літєвої ділянки «Добра» в Кіровоградській обл., що важливий як пілотний політико-інвестиційний кейс. Холдингова компанія «Dobra Lithium Holdings JV» була визначена переможцем конкурсу на укладання угоди про розподіл продукції металічних корисних копалин. Наразі структура капіталу холдингу (*відсотковий розподіл між співвласниками TechMet та RSL Group/The Rock Holdings*) офіційно не оприлюднена. Відомо лише про акціонерів означених співвласників – зі США, Катару та Нідерландів. Часті урядові зміни в Україні, очевидно, не сприятимуть реалізації проєкту.

Також відбувається підготовка титанових аукціонів. У червні 2026 року Міжнародна фінансова корпорація розвитку США (DFC) та Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (MIGA) домовилися про рамку страхування політичних ризиків для підтримки приватних інвестицій, пов'язаних із цим фондом, зокрема у стратегічних секторах, включно з мінералами та енергетикою²¹. Окремо варто відзначити, що URIF, з одного боку, зміцнює американський інтерес до довгострокової присутності в Україні, але, з іншого боку, його перспектива, як і вигода для України, лишаються туманними. Важливо також відзначити, що при виборі стратегічних партнерів для титанового напрямку перевагу слід надавати західним компаніям.

Ці рамки дають Україні політичну перевагу, але не усувають внутрішніх бар'єрів. Для інвесторів критичними залишаються якість геологічних даних, судова захищеність, прозорість ліцензійних процедур, стабільність податкового режиму, доступ до енергії, логістика, екологічні дозволи, локальна підтримка громад і наявність покупців або угод про довгостроковий гарантований викуп продукції.

1.6. Можлива роль української КМС у глобальних ланцюгах постачання

Українські ресурси можуть бути важливими для кількох типів ланцюгів постачання. **Перший – оборонно-аерокосмічний:** титан, цирконій, гафній, берилій, тантал, ніобій, вольфрам, мідь та РЗМ використовуються для отримання сплавів зі спеціальними властивостями для авіаційної та ракетно-космічної техніки, для електронних та оптичних приладів, радарів, в ядерних технологіях. **Другий – ланцюги доданої вартості у виробництві накопичувачів енергії:** літій, графіт, марганець, нікель, кобальт, мідь, алюміній і фосфатні/калійні матеріали прямо або

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: виклики та можливості

опосередковано пов'язані з акумуляторами, електромобілями, накопичувачами енергії та електромережами. **Третій – промислова база ЄС:** титанова сировина, природний графіт, марганець, залізорудна сировина, флюорит та РЗМ важливі для металургії, хімії, машинобудування та високотехнологічного виробництва.

Найближча практична цінність української КМС для ЄС полягає не у швидкому її експорті, а у поєднанні кількох напрямів: відновлення та модернізація титанової, графітової, марганцевої й уранової бази, аудит літєвих, цирконієвих та РЗМ ділянок, підготовка перших проєктів до міжнародного фінансування, створення індустріальних майданчиків для переробки і виробництва проміжної продукції.

2. Ключові можливості для України

Ключовими можливостями для України можуть бути:

- › Інтеграція в політику зменшення ризиків ЄС і США. Україна може запропонувати партнерам географічно близьку, політично сумісну і стратегічно зацікавлену альтернативу частині сировинних та промислових залежностей від Китаю і Росії. Хоча це не означає швидкого заміщення Китаю, але може означати створення окремих сегментів безпечного постачання: титанових матеріалів, графітових концентратів і анодних матеріалів, марганцевої сировини, урану, окремих РЗМ.
- › Поєднання КМС із відбудовою. Відбудова потребуватиме сталі, цементу, електромереж, накопичувачів енергії, транспортної інфраструктури, оборонних виробництв і локалізації промислових потужностей. Якщо критичні мінерали будуть інтегровані у проекти відбудови, Україна зможе створити внутрішній попит, а не лише експортну пропозицію.
- › Вихід за межі сировинного експорту. Найбільша додана вартість формується не на етапі продажу руди, а на етапах збагачення, очищення, виробництва хімічних сполук, порошків, сплавів, анодних матеріалів, магнітів, компонентів для оборонної та енергетичної промисловості. Урядова Стратегія до 2056 року прямо задає орієнтир на виробництва з високою доданою вартістю²².
- › Для Міністерства закордонних справ України тема критичних мінералів може стати інструментом поглиблення стратегічного діалогу з ЄС, США, G7, НАТО, Японією, Південною Кореєю, Канадою та Австралією. Йдеться не лише про інвестиції, а й про спільні стандарти, страхування політичних ризиків, угоди про гарантоване постачання продукції, промислові кластери, навчання кадрів, R&D та інтеграцію України у мапи критичних ланцюгів.
- › Санкційний і безпековий вимір. Україна може прив'язувати розвиток власних критичних мінералів до політики обмеження російського впливу на стратегічні матеріали, зокрема титан, ядерні матеріали, металургійну сировину і логістичні маршрути. Партнерська підтримка українських проєктів має подаватися як внесок у стійкість західних оборонних, технологічних і енергетичних ланцюгів. У корпоративному вимірі пріоритетними для співпраці є американський Boeing та європейський Airbus по титану, Westinghouse по урану.

3. Ключові виклики та обмеження

Перший виклик – війна і фізична безпека. Безпекові ризики впливають на страхування, вартість капіталу, доступ до родовищ, логістику, енергопостачання і готовність компаній укласти довгострокові контракти. Саме тому страхування воєнних і політичних ризиків має бути не додатковим інструментом, а центральним елементом інвестиційної архітектури.

Другий виклик – якість геологічної інформації. Значна частина українських оцінок сформована за радянськими або національними підходами і не завжди є придатною для банківського фінансування. Для стратегічних інвесторів потрібні незалежні оцінки за JORC, NI 43-101 або CRIRSCO, цифрові геологічні пакети, прозорі умови доступу до даних та зрозумілий портфель проєктів²³.

Третій виклик – переробка. Без збагачення, очищення і виробництва компонентів Україна ризикує залишитися постачальником низькомаржинальної сировини. Це особливо важливо для природного графіту, літію, марганцю, титану, цирконію та РЗМ, де технологія переробки часто складніша й стратегічно важливіша за сам видобуток.

Четвертий виклик – регуляторна довіра. Інвестори оцінюватимуть не лише геологію, а й судову систему, ризики перегляду ліцензій, корупційні практики, податкову стабільність, процедури оцінки впливу на довкілля, відносини з громадами і можливість репатріації прибутку. Якщо ці фактори залишаться слабкими, навіть якісні родовища не стануть інвестиційними проєктами.

П'ятий виклик – екологічна та соціальна прийнятність. Видобуток літію, графіту, титану або РЗМ може викликати спротив громад, якщо держава і компанії не забезпечать прозорість, моніторинг, компенсації, контроль води, відходів і рекультивациі. Для ЄС і США ESG не є декоративною вимогою, а умовою доступу до фінансування і ринків.

Нижче в табл. 2 представлені проблеми та потенційні наслідки їхнього ігнорування та що робити, щоб запобігти негативним сценаріям.

Табл. 2. Проблеми, потенційні наслідки та запобіжні кроки

Проблема	Потенційні наслідки	Що робити
Зменшення ризиків ЄС у контексті CRMA	ЄС шукає постачальників поза надмірно концентрованими ринками	Підняти тему у діалозі з Єврокомісією, країнами-членами та бізнесом. Запропонувати спільну дорожню карту на 2027–2030 рр. для проєктів на контрольованій території
Брак JORC/NI 43-101	Без міжнародного аудиту родовища не є інвестиційно привабливими активами Партнери не зможуть обґрунтувати фінансування	Ініціювати програму грантів/техдопомоги для незалежного аудиту пріоритетних ділянок

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: виклики та можливості

Проблема	Потенційні наслідки	Що робити
Недостатня переробка	Сировинний експорт не створює стратегічної зацікавленості партнерів в Україні Потрібно продавати не тільки сировину, а й участь у ланцюгах доданої вартості	Просувати кластери: від графіту до анода, ланцюг титанова сировина – титанові порошки – титановий прокат – титанові сплави
Війна і політичний ризик	Збільшує вартість капіталу і відтерміновує рішення Без страхування інвестори будуть чекати завершення війни або ж підуть в альтернативні проекти	Розширити інструменти страхування воєнних ризиків MIGA, DFC, ЄБРР та експортно-кредитних агентств
Завищені очікування щодо РЗМ	Неперевірені заяви підривають довіру	Комунікувати об'єктивно: підтверджено / перспективно / потребує дорозвідки Просувати проекти з готовими даними, ESG-пакетом і потенційними угодами про довгострокове постачання продукції

4. Прогнози та перспективи

4.1. Короткострокова перспектива: 1–2 роки

У короткостроковій перспективі Україна навряд чи зможе суттєво наростити фізичні обсяги видобутку нових критичних мінералів, особливо літію чи РЗМ. Реалістичними завданнями є: створення пріоритетного портфеля родовищ на контрольованій території, аудит даних за міжнародними стандартами, підготовка техніко-економічних обґрунтувань (ТЕО), запуск страхових і гарантійних інструментів, відновлення або модернізація існуючих виробництв титану, природного графіту, марганцю й урану, укладання перших меморандумів про гарантовану продукцію з партнерами.

4.2. Середньострокова перспектива: 3–5 років

У середньостроковій перспективі найбільш інвестиційно привабливими можуть стати проєкти, які спираються на наявну промислову базу або мають відносно зрозумілий технологічний шлях: титанова сировина і продукти з більшою доданою вартістю, природний графіт і його очищення для батарейних ланцюгів, марганцева сировина і потенційно виробництво сульфату марганцю високої чистоти для акумуляторної промисловості, уранова сировина, літієві проєкти після підтвердження комерційно видобувних запасів. Саме у цей період Україна може перейти від дипломатичного позиціонування до перших інвестиційно привабливих проєктів.

4.3. Довгострокова перспектива: 5–10 років

У довгостроковій перспективі Україна може стати стратегічним постачальником окремих критичних ресурсів і проміжної продукції, якщо буде виконано чотири умови: безпекова стабілізація, міжнародно визнана геологічна база, створення переробних потужностей, інтеграція у промислові політики ЄС і США. Без цих умов Україна залишатиметься країною з потенціалом, але не з реальною роллю у ланцюгах постачання. Потенційні сценарії розвитку тематики міжнародної кооперації з КМС України представлені в табл. 3 нижче.

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: виклики та можливості

Табл. 3. Сценарії розвитку міжнародної кооперації з КМС України

Сценарій	Передумови	Можливі наслідки	Політичні імплікації
Базовий	Війна триває, але контрольована територія зберігає виробничу активність; запускаються аудит і страхування ризиків	Перші інвестиції у титан, графіт, марганець. Літій і РЗМ залишаються переважно на стадії підготовки	МЗС має просувати Україну як партнерство «ресурси + стандарти + безпека», без завищених обіцянок
Оптимістичний	Покращення безпекової ситуації, активізація Міжнародної фінансової корпорації розвитку США / Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій / ЄБРР, узгоджена політика з ЄС і США, прозорі ліцензії	З'являються інвестиційно привабливі проекти, перші потужності з переробки графіту/титану/марганцю, літій переходить до інвестиційної стадії	Україна стає частиною трансатлантичного контуру зменшення ризиків
Ризиковий/негативний	Ескалація війни, удари по енергетиці, регуляторні конфлікти, корупційні скандали, відсутність аудиту запасів	Інвестори відкладають рішення. Україна втрачає вікно можливостей. Ресурси лишаються політичною декларацією	Партнери сприйматимуть тему як нереалізований потенціал, а не як стратегічний актив України

Висновки

- › Україна має найбільший коротко- і середньостроковий потенціал не в абстрактних «рідкісноземельних елементах», а в тих напрямках, де є промислова база або зрозуміла траєкторія розвитку: титан, природний графіт, марганець, уран, цирконій і гафній. Літій та РЗМ мають стратегічну вагу, але потребують стриманої комунікації, дорозвідки й міжнародної верифікації.
- › Головна можливість України полягає у входженні в західні ланцюги постачання на тлі американсько-китайського протистояння і політики ЄС зі зниження залежності від одного постачальника. Україна має конкурувати не лише ресурсами, а й якістю правил, даних, ESG-практик і пропозицій з переробки, що означає фокус на збагаченні, очищенні, виробництві сполук, порошків, сплавів, анодних матеріалів і проміжної продукції для оборонної, енергетичної та високотехнологічної промисловості.
- › Наявність родовищ автоматично не дорівнює стратегічній ролі. Стратегічна роль виникає тоді, коли партнери можуть укласти довгострокові угоди, профінансувати проекти, застрахувати ризики й отримати передбачуваний доступ до матеріалів або компонентів.
- › КМС не повинна стати новою формою сировинної залежності України. Якщо політика зводиться до експорту руди, країна втратить основну частину доданої вартості. Якщо ж Україна створюватиме переробку, проміжну продукцію і промислові кластери, критична сировина може стати елементом довгострокової економічної безпеки.
- › Для МЗС критичні мінерали мають стати інструментом економічної та безпекової дипломатії. Україна має пропонувати партнерам не «доступ до надр», а спільну модель безпечних, прозорих і політично надійних ланцюгів постачання, що зменшують залежність демократичних країн від авторитарних постачальників.

Рекомендації для органів державної влади України

Для Міністерства закордонних справ України

- › Сформувати єдину зовнішньополітичну рамку: Україна як партнер у безпечних, сталих і прозорих ланцюгах переробки КМС – від видобутку до виробництва товарної продукції.
- › У діалозі з ЄС запропонувати оновлення дорожньої карти партнерства щодо сировини і батарей на 2026–2030 роки з переліком конкретних проєктів, відповідальних інституцій, інструментів фінансування і показників прогресу.
- › У діалозі зі США доцільно не просто орієнтувати URIF на сектор КМС, а формувати пріоритетний портфель інвестиційно готових проєктів у напрямках титану, графіту, марганцю, урану, цирконію/гафнію та окремо літію як перспективного напрямку другого порядку. При цьому вже наявні кейси – зокрема літійовмісна ділянка «Добра» в Кіровоградській обл., підготовка титанових аукціонів – мають бути доповнені якісними технічними пакетами: підтвердженням запасів за міжнародними стандартами, аудитом ліцензійного статусу, оцінкою ESG- і воєнних ризиків, моделлю переробки та попередніми довгостроковими домовленостями про гарантований викуп продукції.
- › На базі домовленостей Міжнародної фінансової корпорації розвитку США та Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій від червня 2026 року ініціювати розробку окремого секторального механізму страхування воєнних і політичних ризиків для проєктів критичної сировини в Україні. Такий механізм має бути прив'язаний до пріоритетних проєктів у межах URIF та доповнений інструментами Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) і експортно-кредитних агентств стратегічних партнерів.
- › Підготувати для посольств України «critical minerals diplomatic toolkit»: карту ресурсів за рівнем готовності, перелік пріоритетних проєктів, стандартні меседжі, відповіді на ризикові питання та окремий блок щодо відмінності між підтвердженими запасами і геологічним потенціалом.
- › Винести тему критичних мінералів у формати G7, НАТО – Україна, Промислового діалогу високого рівня Україна – ЄС, Конференції з питань відновлення України та двосторонніх стратегічних діалогів з Японією, Південною Кореєю, Канадою, Великою Британією й Австралією.
- › Уникати публічної риторики про «трильйони доларів ресурсів» без пояснення методології. Така риторика може створити завищені очікування й підірвати довіру професійних інвесторів.
- › Концентрувати увагу зарубіжних партнерів на реальних пріоритетних проєктах переробки титанової та уранової сировини з випуском продукції з високою доданою вартістю.

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: виклики та можливості

- › Уникати передачі сировинних активів під проекти сумнівних компаній, що виступають під прапором країн незахідного світу, а також тих, за якими стоїть приховане китайське домінування.

Для міжвідомчої політики

- › Створити міжвідомчу групу з критичних мінералів за участю Міністерства закордонних справ, Міністерства економіки та довкілля, Державної служби геології та надр, Міністерства оборони, Міністерства енергетики, Фонду державного майна, UkraineInvest та профільних безпекових органів.
- › Визначити 10–15 пріоритетних ділянок на контрольованій території для незалежного аудиту за JORC/NI 43-101/CRIRSCO, з розподілом за категоріями: готові до інвестора; потребують дорозвідки; перспективні, але високоризикові.
- › Оцифрувати геологічні дані і створити захищене сховище даних для стратегічних партнерів із різними рівнями доступу, враховуючи безпекові обмеження воєнного часу.
- › Запровадити стандарт стратегії «не сировиною єдиною»: кожен великий проєкт із критичної сировини має містити оцінку можливостей локальної переробки, R&D, навчання кадрів, локалізації постачальників і участі українського оборонно-промислового комплексу.
- › Посилити екологічні та соціальні гарантії: моніторинг води і відходів, угоди з громадами, плани рекультивації, публічні ESG-звіти.
- › Підготувати санкційну позицію щодо російських стратегічних матеріалів і компаній, які забезпечують оборонні та високотехнологічні ланцюги РФ, щоб українська пропозиція виглядала не лише економічною, а й безпековою альтернативою.

Отже, Україна має пропонувати партнерам не просто доступ до критичної сировини, а спільну участь у створенні безпечних, прозорих і стійких ланцюгів постачання для оборони, енергетики, акумуляторної промисловості та високих технологій. Нашим пріоритетом має бути не сировинний експорт, а проєкти з доданою вартістю, міжнародними стандартами, захистом інвестицій і довгостроковими домовленостями з майбутніми покупцями продукції. Інвестиції у критичні мінерали України – це внесок у стійкість Європи і трансатлантичної спільноти, зменшення залежності від авторитарних постачальників та економічну відбудову України.

¹ European Commission. European Critical Raw Materials Act. https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/green-deal-industrial-plan/european-critical-raw-materials-act_en

² International Energy Agency. Global Critical Minerals Outlook 2025. Paris: IEA, 21 May 2025. Executive Summary. <https://www.iea.org/reports/global-critical-minerals-outlook-2025/executive-summary>

³ Кабінет Міністрів України. Про затвердження переліків корисних копалин та компонентів стратегічного та критичного значення і переліків ділянок надр (родовищ корисних копалин) стратегічного та/або критичного значення: постанова Кабінету Міністрів України від 14 липня 2025 р. № 845. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. Поточна редакція – від 12 березня 2026 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/845-2025-%D0%BF#Text>

⁴ Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Уряд схвалив Стратегію розвитку промисловості на основі критичних корисних копалин до 2056 року. 12 червня 2026 р. <https://me.gov.ua/News/Detail/0db14f8d-b206-4054-ad4e-4bbc2bed7307?lang=uk-UA&title=UriadSkhvalivStrategiiuRozvitkuPromislovostiNaOsnoviKritichnikhKorisnikhKopalinDo2056-Roku>

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: виклики та можливості

- ⁵ European Commission. Critical Raw Materials: Fifth List 2023 of Critical Raw Materials for the EU. Brussels: European Commission, 2023. https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials_en
- ⁶ International Energy Agency. Global Critical Minerals Outlook 2025. Paris: IEA, 21 May 2025. Executive Summary. <https://www.iea.org/reports/global-critical-minerals-outlook-2025/executive-summary>
- ⁷ International Energy Agency. Global Critical Minerals Outlook 2025. Paris: IEA, 21 May 2025. Executive Summary. <https://www.iea.org/reports/global-critical-minerals-outlook-2025/executive-summary>
- ⁸ ESG-станданти – це екологічні, соціальні та управлінські вимоги до проєктів, які визначають їхню прийнятність для міжнародних інвесторів, фінансових інституцій і стратегічних партнерів. У сфері критичних мінералів вони охоплюють вплив видобутку на довкілля, безпеку праці, взаємодію з місцевими громадами, прозорість ліцензій, антикорупційні механізми та якість корпоративного управління.
- ⁹ Кабінет Міністрів України. Про затвердження переліків корисних копалин та компонентів стратегічного та критичного значення і переліків ділянок надр (родовищ корисних копалин) стратегічного та/або критичного значення: постанова Кабінету Міністрів України від 14 липня 2025 р. № 845. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. Поточна редакція – від 12 березня 2026 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/845-2025-%D0%BF#Text>
- ¹⁰ Safirova, Elena. U.S. Geological Survey. <https://www.usgs.gov/centers/national-minerals-information-center/ukraine> Також <https://pubs.usgs.gov/myb/vol3/2023/myb3-2023-ukraine.pdf>
- ¹¹ Safirova, Elena. U.S. Geological Survey. <https://www.usgs.gov/centers/national-minerals-information-center/ukraine> Також <https://pubs.usgs.gov/myb/vol3/2023/myb3-2023-ukraine.pdf>
- ¹² European Commission. Critical Raw Materials Act. https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials/critical-raw-materials-act_en
- ¹³ European Commission, Joint Research Centre. Titanium report (RMIS). <https://rmis.jrc.ec.europa.eu/titaniumreport>
- ¹⁴ European Commission, Joint Research Centre. Uranium supply / JRC146172. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC146172>
- ¹⁵ Euratom Supply Agency. Market Observatory. https://euratom-supply.ec.europa.eu/activities/market-observatory_en
- ¹⁶ Safirova, Elena. U.S. Geological Survey. <https://www.usgs.gov/centers/national-minerals-information-center/ukraine> Також <https://pubs.usgs.gov/myb/vol3/2023/myb3-2023-ukraine.pdf>
- ¹⁷ Rubryka. Ukraine Critical Minerals. <https://rubryka.com/article/ukraine-critical-minerals/>
- ¹⁸ European Commission. EU and Ukraine kick-start strategic partnership on raw materials. Brussels: European Commission, 13 July 2021. https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/eu-and-ukraine-kick-start-strategic-partnership-raw-materials-2021-07-13_en
- ¹⁹ European Commission. EU–Ukraine Strategic Partnership on Raw Materials: Roadmap 2021–2022. Brussels: European Commission, 2021. Документ деталізує імплементацію Меморандуму про стратегічне партнерство між ЄС та Україною у сфері сировини, зокрема інтеграцію ланцюгів доданої вартості у сфері критичної сировини та акумуляторів. <https://share.google/Xw12XzQprWB45Aw7X>
- ²⁰ U.S. Department of State. Agreement between the Government of the United States of America and the Government of Ukraine on the Establishment of a United States–Ukraine Reconstruction Investment Fund. Signed at Washington, 30 April 2025; entered into force 23 May 2025. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/07/25-523-Ukraine-Reconstruction-and-Investment.pdf>
- ²¹ U.S. International Development Finance Corporation. DFC, MIGA Sign Agreement to Advance Political Risk Insurance in Ukraine, 25 June 2026. <https://www.dfc.gov/media/press-releases/dfc-miga-sign-agreement-advance-political-risk-insurance-ukraine>
- ²² Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Уряд схвалив Стратегію розвитку промисловості на основі критичних корисних копалин до 2056 року. 12 червня 2026 р. <https://me.gov.ua/News/Detail/0db14f8d-b206-4054-ad4e-4bbc2bed7307?lang=uk-UA&title=UriadSkhvalivStrategiiuRozvitkuPromislovostiNaOsnoviKritichnikhKorisnikhKopalinDo2056-Roku>
- ²³ JORC (Joint Ore Reserves Committee Code) – австралійський стандарт публічної звітності про мінеральні ресурси й запаси. Дуже авторитетний у міжнародній гірничій галузі. Якщо родовище оцінене за JORC, інвестор краще розуміє, які саме ресурси підтверджені, яка їхня якість і наскільки реалістичний видобуток.
- NI 43-101 (National Instrument 43-101) – канадський стандарт розкриття інформації про мінеральні проєкти. Використовується для компаній, які залучають капітал на канадському ринку. Він вимагає, щоб дані про родовища підтверджувалися кваліфікованими незалежними фахівцями.
- CRIRSCO (Committee for Mineral Reserves International Reporting Standards) – міжнародний комітет, який об'єднує системи звітності про мінеральні ресурси й запаси. Простими словами, це «парасолькова» міжнародна рамка, з якою сумісні такі стандарти, як JORC та інші національні кодекси.

Корисні копалини України в глобальних ланцюгах постачання: виклики та можливості

Автори

Михайло Гончар

Оксана Іщук

Експерти Центру глобалістики «Стратегія XXI»

Вихідні дані

Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні

kas.de

Видавець: Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, 2026, Київ

вул. Богомольця Академіка, 5, кв. 1, 01024 Київ, Україна

Тел.: +380444927443

<https://www.kas.de/en/web/ukraine>

Усі права захищені. Запити щодо рецензійних примірників та інші звернення стосовно цієї публікації слід надсилати видавцю. Відповідальність за погляди, висновки та рекомендації, висловлені в даній публікації, повністю покладається на автора (авторів), і їх інтерпретації не обов'язково відображають погляди чи політику Фонду Конрада Аденауера.

Публікація підготовлена в рамках проекту «Посилення аналітичних спроможностей прийняття рішень у сфері зовнішньої політики за допомогою громадянського суспільства» Центру міжнародної безпеки за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.

Текст цієї публікації ліцензовано на умовах Creative Commons:

«Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International», CC BY-SA 4.0

(<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.de>)

© 2026 Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні |

© 2026 Центр міжнародної безпеки | © 2026 Центр глобалістики «Стратегія XXI»